

זה תוצאה קטלנית זו חמורה הרבה יותר מכל ההישגים החיוביים שהושגו באותו מיבצע.

יצחק נבון (רפ"י): בזכות מיבצע זה אתה מדבר!

מעגל-קסמים שיסתיים במלחמה

גם המצב השורר עתה בגבול הסורי הוא בחלקו תוצאה מאמונה זו שאנחנו משרתים את האימפריאליזם. והנה, שוב מאשימים אותנו כאילו אנו מצטרפים לטור אימפריאליסטי, שנועד להפיל מישטר מהפכני בסוריה.

ראש הממשלה, וכל הדוברים אתמו, הכחישו זאת בתוקף. אבל כלל לא חשוב אם זה נכון או לא נכון. מי שמצוי בענייני המרחב, יודע שלא זאת השאלה. השאלה היא: במה מאמינים ההמונים? לא רק הערבים, אלא כל הפרשנים המעצבים את דעת-הקהל העולמית. באפראסיה, בגוש הקומוניסטי, בצרפת, אפילו בעתונות המתקדמת במערב.

האם לנו יש עניין לחזק טענה זו? כל פעולה צבאית גדולה כרגע מסויים זה תתפרש כך, אם תרצו בכך ואם לא.

שום הסברה מדינית לא תעזור כאן. והכוח הרמטכילי שסכה שמן על מדורה זו. איני יודע למה הוא התכוון. אבל אני יודע איך הדברים התפרשו בעולם — בסאריס, בלונדון, במוסקבה. וזה מה שחשוב.

אתם אומרים: אם הסורים חושבים כך, שיפסיקו את פעולות אל-פתח, וממילא לא תהיה סיבה, ואפילו אמתלה, להתקפה ישראלית.

זה נכון. זה סביר. אבל זה פשטני מדי.

היתה כאן סתירה יסודית בדברייך. אדוני ראש-הממשלה, אתמול. מצד אחד תיאר את סוריה כמדינה מסוכסכת, מפולגת, ללא שלטון. מצד שני תיאר את הממשלה הסורית כגוף מונוליטי, שעליו האחריות הבלעדית לכל מה שהתרחש. איך זה מתיישב?

מי שמצוי בעניינים יודע כי הממשלה הסורית הנוכחית היא תרכובת מסוככת של כוחות מתרועעים. יש בה יסודות הרפתקניים, קיצוניים, חסידיאחריות. יש בה יסודות מתקדמים, שבחודאי אינם מעוניינים במתיחות מסוכנת על הגבול ברגע זה. השבוע צורפו אליה נאצריסטים, וסוד גלוי הוא — ששניא מצריים רוצה כיום בשקט מוחלט בגובל ישראל.

השאלה היא: את מי מאלה תחזק ותעודד פעולה ישראלית? אין שום כטחון שתחזק את היסודות המתונים יותר. אבל יש כטחון שתחזק היסודות לאומניים מוגברים, שתחזק את היסודות היותר הרפתקניים, שתפתח במעגל הקסמים האומלל שראינו דוגמתו ערב מיבצע סיני. מעגל שאין לו סוף אלא מלחמה.

עבד-אל-נאצר הוא גורם מרסן

לעומת זאת יש כיום כוחות הפועלים — בשקט, אבל בהתמדה — למען ריסון הקיצוניות הסורית.

אפשר להתקיף את ברית-המועצות על דבריה במועצת-הבטחון. אבל האם מטיל מישהו ספק בכך שההשפעה הסובייטית בדמשק מוטלת על כף המאזניים נגד פעולות אל-פתח?

תמנהי, אדוני ראש-הממשלה, על שהקדשת אתמול את החלק הראשון והעיקרי של נאומך להתקפה מוחצת על נשיא מצריים. בבית הזה — עוד מימי ממשלת בן-גוריון — שוררת היפנוזה של שינאת נאצר, המתנקמת בכעליה, מפני שהיא מונעת בעדם מלראות את המציאות המשתנה.

המציאות היא שברגע זה מתנגד נאצר בפירוש לכל פעולה מלחמתית נגד ישראל. לא חשוב מה סיבותיו. בפוליטיקה, לא הנימוקים קובעים, כי אם התוצאות.

בעתיד הקרוב, שהוא הקובע בהקשר זה, עבד-אל-נאצר הוא גורם אנטי-מלחמתי לגבינו, גורם מרסן גם בסוריה.

מה הטעם להתקיף אותו דווקא ברגע זה, למנוע כל הבחנה בין הרפתקני אל-פתח לבין מנהיגות שקולה באופן יחסי? בין סומני מוקשים, לבין המבקשים למנוע הטמת מוקשים? כל הנימוקים האלה לא הוזכרו כלל בוויכוח. אך מי שרוצה לרפא את המצב, חייב לעשות אבחנה אובייקטיבית, בקור-רוח ובצלילות-הדעת. שינאה לא תוביל לשום מקום. רופא לא צריך לשנוא חיידיקים. הוא צריך לאתר ולהביא אותם, כדי לרפא את המחלה.

„אתה מתפלל לנאצר!“

וכאן, כבוד היושבת-ראש, בולטת התופעה המרכזית בחיכוך זה, באחידות-הדיעות שראינו אתמול.

אף נואם אחד, מראשי-הממשלה ועד דובר האופוזיציה העיקרית, לא הציג פתרון. ויכוח זה יכול היה להתנהל לפני 20 שנה, לפני עשר שנים, וחוששני שגם בעוד עשר שנים — מפני ששום דבר אינו משתנה, ואין אפילו מחשבה אחת על לשנות את המצב.

מתייחסים אל איבת הערבים כאל גזירה מן השמיים. חברי-הכנסת רפאל, נציג מפלגת השמיים, אף הוכיח לנו אתמול ארוכות, שכל מאה מיליון הערבים שונאים אותנו במידה שחה, ואין שום ניצוץ של תקווה לשלום, שאפילו הדיבור על השלום הוא מסוכן. כששאלתי בקריאת-ביניים את חברי-הכנסת יוסף ספיר מגח"ל: „מה הפתרון?“ הוא ענה לי: „אנחנו יכולים רק להתפלל.“ לנו נמאס להתפלל.

יוסף שופמן (גח"ל): איפה אמר את זה?

אורי אבנרי: אני מצטט מן הפרוטוקול: „אני יכול רק, כמו אחרים, להתפלל שהתקופה (עד לשלום) לא תהיה ארוכה.“

• דיון עמד על כך בנאומו באותו יום.

מעולם לא היה ברור לי כל-כך בשביל מה אני יושב בכנסת, ומה תפקידי בה, כמו באותו רגע ביום השלישי האחרון, כשהגיע תורי לנאום בחיכוך המדיני הגדול. בנאומו-הפתחה הבטיח לוי אשכול בצורה חד-משמעית פעולה צבאית גדולה, אם ימשכו מעשי אל-פתח. החיכוך עצמו דמה לרסיסל של מקהלה מדברת: נואם אחרי נואם קם וחזר על אותה דרישה. בין חרות ומפ"ם הבדילו רק הבדלים דקים של נואסים. היה קיים חשש שחזן מן הקומוניסטים, שדעתם נפסלת מראש מפאת זיקתם למעצמה זרה, לא ישמיע איש בכל החיכוך קול שיוהיר בפני הסתככות שתביא למלחמה. לוי אשכול היה חוזר למשרדו כשהוא משוכנע כי העם כולו תומך במלחמה — והדבר היה משפיע עליו בכואו להחליט את ההחלטה הגדולה.

כך נפל עלי התפקיד הבלתי-פופולארי להפיר את אחידות-הדיעות של הכנסת. כשעליתי על הדוכן, וראיתי את ראש-הממשלה יושב לפני, החלטתי לדבר ישר אל אוזנו ואל עיניו — לנסות לעורר בו ספקות, לערער בלבבו החלטה שאולי כבר התגבשה. את דברי הראשונים הקדשתי לזכרו של חיכ אליהו מרדור, איש חרות, אחד האנשים ההגונים והתרכובתיים ביותר שפגשתי בכנסת. שנפטר ערב החיכוך:

אורי אבנרי: גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה.

אליהו מרדור ז"ל הזכיר לי קטע משיר ביתר-לזאב ז'בוטינסקי:

„הדר, / עברי גם בעוני בן-שר. / עם עבד, אם הלך; / נוצרת בך מלך. / בכרת דויד נעטר! / באור ובסתר / זכור את הכתר, / עשרת גאון ותגד.“

הרוגי הסיבוב השלישי

כבוד היושבת-ראש, אני מקנא בכל הנואמים שהשתתפו בחיכוך זה, שדיברו בבטחון כה עלילאי על מה שיש לעשות ומה שאין לעשות, שיש להם התשובות לכל השאלות. אני מקנא בהם, ואיני נמנה עמם.

כשאני קם לדבר על נושא זה, שהוא — מלחמה ושלום, חיים ומות, דם ודמעות — אני רואה לנגד עיני את החללים שנפלו על הגבול אתמול — קירבנות של רצח מתועב — והעוללים ליפול על הגבול מחר. אותם ואת הוריהם.

אבל אני רואה גם את הרוגי הסיבוב השלישי, את הצעירים החיים עמנו כיום, המקשיבים אולי לדברינו, שכל החלטה בלתי-יכולה עלולה לחרוץ את גורלם.

לכן, חברי הכנסת, בנושא האחד הזה, אל נחפו, אל נוציא מסקנות נמהרות, אל נתן לרגשות להשתלט על תבונתנו, אל ניתן לאינסטינקטים לגבור עלינו. מבחינה זו ברצוני לשבח את ראשי-הממשלה.

אני יודע באיזה לחצים הוא עומד. אני יודע מה אדיר הפיתוי לצאת על פעולה צבאית.

זוהי הדרך הפופולארית, הרמגונית, הפשוטה. אין דרך קלה יותר לזכות בתהילה חולפת. אומץ-הלב דרוש כדי להחליט אחרת, כדי להימנע מפעולה. אם ראשי-הממשלה עמד במיבחן זה עד הרגע הזה — כל הכבוד לו. השאלה היא: מה יהיה מן הרגע הזה?

טאנק אחד טעה בחושך

כבוד היושבת-ראש, הכל ציינו כי אתמול שררה בבית הזה אחידות-דיעות מופלאה. לא היתה בין הנואמים מחלוקת אמיתית. חוששני שעלי מוטל להפיר הארמוניה גדולה זו.

הכל הסכימו, למעשה, כי יש צורך בפעולה צבאית. היו שדרשו: מיד, לאלתר. היו שאמרו: לא מיד, כדאי לחכות קצת. היו שאמרו: צריכים לשלב את זה עם ההסברה המדינית.

אולם לשוא חיכוכתי שמישהו מכל הנואמים — ולוא רק אחד מהם — יסביר לנו מה תעזור הפעולה הצבאית. איך היא תמנע את ההתנכי לזיות? איך היא תכריח את הסורים להפסיק את פעולות החבלה?

אפילו דובר גח"ל, חברי-הכנסת יוסף ספיר, נאלץ להודות אתמול בפה מלא כי הפעולה לא תעזור במאומה, שהיא לא תביא אפילו להפסקת מעשי האיבה השוטפים.

זהו הנימוק שהעלה נגד פעולה. למעשה אפשר היה להס' תפק בו. אבל יש נימוקים חשובים הרבה יותר.

אחד הסיפורים המופרסמים של מיבצע-סיני נגע לטאנק מצרי מדגם שרמן, שהיה בתוך טור משוריין שנסוג דרומה. בלילה קרתה לו תקלה. אנשי הצהת עמלו ותיקנו את ה' טאנק, וכשהמשיכו בדרכם בחשיכה, הצטרפו לטור שני של שרמנים. כשהאיר הבוקר, נדהמו לראות שהם נעים בתוך טור ישראל. הטאנק שלהם הושמד.

ראיתי תמיד משמעות סמלית עמוקה בסיפור אמיתי זה. הוא סימל את מיבצע סיני.

המיבצע לא היה פסול רק כשלעצמו. הוא היה פסול שבעתים מפני שמדינת-ישראל פעלה בשיתוף הדוק עם הכוחות הקולוניאליים הנוסטים. כך הציגה את עצמה כנוטלת חלק במזימה אימפריאליסטית. הטענה כאילו אנחנו משרתים את האימפריאליזם, טענה שתמיד הכחשו אותה, כאן נתנו לה פתאום הוכחה ממשית.

עד היום הזה אנו אוכלים את הפירות הבאזשים של מישגה היסטורית

נבון